UNIVERSITEIT VAN AMSTERDAM

Huisvestingsontwikkeling

Memo

Datum
25 juni 2020
Onderwerp
Voorstel uitwerking BG5 en BG3 in SMP Universiteitskwartier

De gemeente en UvA werken samen aan het Strategisch Masterplan voor het Universiteitskwartier. Onderdeel hiervan is dat voor de UvA-gebouwen Oudemanhuispoort, BG5, BG3, Gasthuiskerk en Universiteitstheater kavelpaspoorten/ontwerpuitgangspunten geformuleerd worden. Voor de gebouwen BG5 en BG3 dienen nog richtinggevende uitspraken gedaan te worden over ontwikkelrichting van deze beide gebouwen en wat hierover in het Strategisch Masterplan wordt opgenomen. In deze memo wordt de stand van zaken en overwegingen voor de kavelpaspoorten/ontwerpuitgangspunten van beide project toegelicht en wordt voor beide projecten een voorstel gedaan voor het Strategisch Masterplan.

Algemeen

Onderbouwing cultuurhistorie
Vanuit de gemeente is op basis van adviezen van de gemeentelijke afdeling Monumenten en Archeologie (MenA), de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed (RCE) en Subcommissie Integrale Ruimtelijke Kwaliteit (SIRK) aangegeven dat het goed is dat in het SMP een apart hoofdstuk wordt opgenomen met de cultuurhistorische context van het gebied inclusief de onderbouwing van de beoogde ingrepen (op hoofdlijnen) in de gebouwen. De uitgebreide Cultuurhistorische onderbouwing voor het Universiteitskwartier d.d. 25 juni 2020 is separaat bij de stukken voor het Bestuurlijk Overleg gevoegd.

Financieel passend
In het SMP dient voor alle kavelpaspoorten een 'disclaimer' opgenomen te worden dat dit de plannen/ambities zijn, maar dat dit moet passen binnen de functionele en financiële (investering en exploitatie) mogelijkheden van de UvA.

BG5

Het profiel van gebouw BG5 is 'onderwijs', als verbinding tussen UB ('studie') en OMHP ('faculteit'). Het programma voor dit gebouw bestaat uit een mix van grote en kleine onderwijszalen en uit de centrale voorziening voor Eten en Drinken in het Universiteitskwartier.

Het uitgangspunt voor de UvA hiervoor is het realiseren van een nieuwbouwpaviljoen ter plaatse van de huidige piramide. Dit volume is in haar voorgestelde omvang nodig vanuit programmering en functionaliteit voor dit bouwdeel (m.n. grote collegezalen). Verder wordt een atrium gerealiseerd, dat dé ontmoetingsruimte voor de gehele campus wordt en ingezet kan worden voor tentoonstellingen en bijeenkomsten, alsmede functioneel gebruikt wordt ten behoeve van de

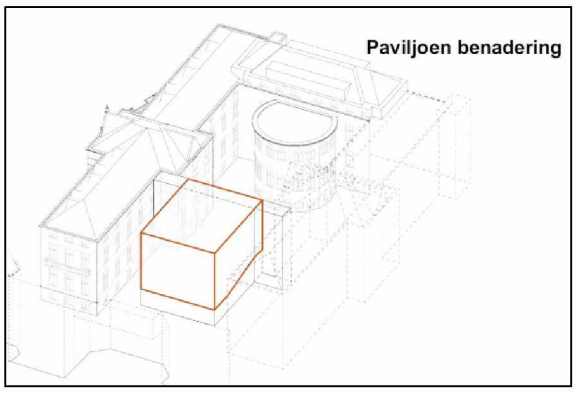

Overzicht paviljoenmodel

voorzieningen voor Eten en Drinken. Het atrium vervult ook een functie op het gebied van duurzaamheid en binnenklimaat.

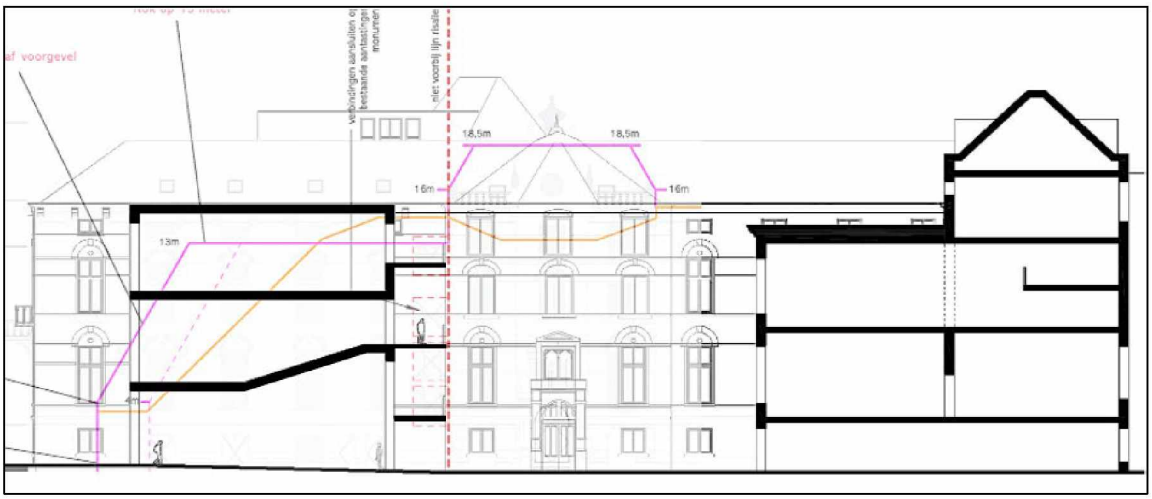

Doorsnede paviljoenmodel (roze lijn is bestemmingsplankader)

Overwegingen

- Het voorgestelde volume is een resultante van uitgebreide studies door en met West 8, Ector Hoogstad en Ruimte & Duurzaamheid (R&D), gebaseerd op het uitgangspunt om met de programmatische kaders een optimum te vinden om zichtbaarheid van het monument (aan de binnen- en buitenkant) te vergroten. Buiten door o.a. vanaf maaiveld een hoge en brede entree te maken onder de collegezalen. Binnen in het gebouw worden veel in de jaren'70 aangebrachte onderdelen weggehaald om het monument zichtbaarder te maken.
- Het voorstel valt in hoogte buiten de kaders van het huidige bestemmingsplan (de roze lijn in bovenstaande tekening), waardoor een ontheffing aangevraagd dient te worden.
- In de behandelingen van het paspoort bij MenA, RCE en SIRK zijn opmerkingen gemaakt over de omvang van het volume en de daardoor gecreëerde ruimte tussen dit volume en het monument en de druk die ontstaat op de openbare ruimte tussen de UB en BG5. De minimale maat van het benodigde volume wordt ingegeven door de maatvoering van de collegezalen.

Voorstel t.b.v. SMP

- Het uitgangspunt is het paviljoenmodel inclusief een functionele verbinding tussen de beide vleugels (tussen het paviljoen en de middenrisalieten van het monument, zie bovenstaande doorsnede).
- Uitgangspunt is het Programma van Eisen van de UvA voor BG5
- In het paviljoen komen op de begane grond programmaonderdelen voor ontmoeting aan weerszijden van de entree en op de verdiepingen twee collegezalen.
- Om deze collegezalen te kunnen realiseren en tevens de zichtbaarheid van het monument te vergroten, is voorgesteld om een maat van 5 meter aan te houden tussen het paviljoen en de vleugels van het monument. Deze genoemde 5 meter is een maat vergelijkbaar met een brede weg/fietspad o.i.d.
- De UvA wil in de ontwerpfase kijken of deze 5 meter is te optimaliseren. Dit is afhankelijk van de eisen die gesteld worden aan functionaliteit en gebruik van de collegezalen (o.a. bereikbaarheid en veiligheid).
- De ruimten tussen het paviljoen en de vleugels worden vergroend en afsluitbaar, om de kwaliteit van dit gebied met behoud van veiligheid voor de buurt te garanderen.
- Daarnaast is het voorstel de buitenruimte (tussen met name BG5 en UB) te vergroenen en daar waar mogelijk mee te nemen in het kader van buurtbeheer zoals we dat breder op het Universiteitskwartier willen organiseren.

BG3

BG3 neemt een centrale plek in op het Binnengasthuisterrein. Het huidige ovale paviljoen is qua stedenbouwkundige setting in relatie tot de omliggende openbare ruimte niet optimaal voor het Binnengasthuisterrein. Daarnaast is het paviljoen functioneel en technisch (ook t.a.v. de duurzaamheidsambitie van de UvA op het gebied van energie) niet toekomstbestendig voor de UvA en het vertrekpunt voor de UvA is sloop van dit paviljoen en het realiseren van een vervangend nieuwbouwvolume. In het gebouw zijn het bestuur van de Faculteit der Geesteswetenschappen (FGw), de onderwijsbalies van de FGw en een exposure/ontmoetingsfunctie van de FGw/UvA geprogrammeerd.

Overwegingen

- Er zijn verschillende scenario's opgesteld voor de aanpak van BG3:

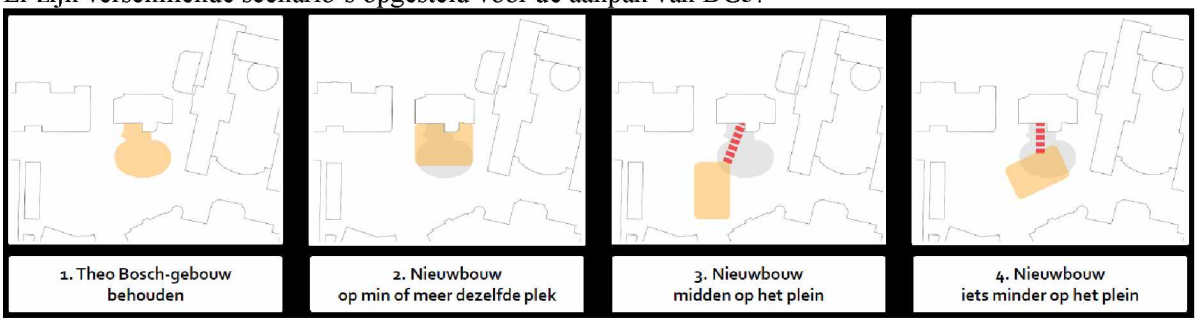

- In Bestuurlijke Overleg d.d. 6 mei 2020 is aangegeven dat het streven is om één scenario op te nemen in het SMP. Zowel vanuit de gemeente als de UvA is het vierde scenario het meest passend in de gezamenlijke ambities en wordt daarom voorgesteld om op te nemen in het SMP.
- De gemeente heeft aangegeven dat het paviljoen juridisch gezien onderdeel van de rijksmonumentale status van het gebouw, omdat het onlosmakelijk verbonden is met 19e eeuwse bouwdeel. Dit vraagt in een procedure om een sterke onderbouwing voor het slopen van het paviljoen.
- De SIRK is verdeeld: *"Een deel van de commissie kan de voorgestelde ingreep, waarbij – in plaats van de immune vorm van de rotonde – een nieuw volume wordt ingepast dat aan alle zijden vorm geeft aan een verbeterde geleding en differentiatie van de openbare ruimte, puur uit stedebouwkundig oogpunt goed volgen. Maar vanuit cultuurhistorisch oogpunt en programmatische noodzaak is onvoldoende onderbouwd waarom een dergelijke majeure ingreep in het hart van het gebied gerechtvaardigd is. Daarnaast ziet de commissie geen meerwaarde in de monumentaal aangezette toegangspoort tussen het oude en het nieuwe deel van BG3."*

Voorstel t.b.v. SMP

De ontwikkeling van BG3 is een belangrijk element in de totale verbetering van de stedenbouwkundige opzet van het Universiteitskwartier en daarmee in het SMP. Uitgangspunt voor het plan is stegen, hoven en poorten. BG3 is in de huidige ronde vorm in dat licht, stedenbouwkundig niet te handhaven. Daarvoor zal een nieuw bouwvolume komen wat de ruimtes beter verdeeld. Dit is belangrijk zodat er in het hart van het UK weer doorlopende stegen en hoven terugkomen. Waarmee een uniek stukje oude stad wordt teruggegeven.

Inhoudelijk wordt voor BG3 het volgende voorgesteld:

- Het uitgangspunt is het model 'Nieuwbouw iets minder op het plein'. Dit model is de resultante van een uitgebreide periode van studie, adviezen van de SIRK, MenA, RCE en een intensief participatieproces met de buurt. In de cultuurhistorische onderbouwing d.d. 25 juni 2020 is de stedenbouwkundige en cultuurhistorische onderbouwing voor dit model gegeven.
- Belangrijk is dat er twee pleinen ontstaan met een eigen sfeer: een rustiger en een dynamischer plein, beiden onderdeel van de

openbare ruimte. Met deze opzet wint de nu onaantrekkelijke ruimte tussen BG3 en BG5 aan kwaliteit.
- Beide pleinen organisch verbinden met aansluitende open (-bare) ruimtes.
- Een gebouw maken dat beide pleinen vanzelfsprekend vormt, begrenst én verbindt.
- Er wordt een contour gedefinieerd waarbinnen de ontwikkeling plaatsvindt, een exacte massa of rooilijnen worden niet gedefinieerd. Wel worden het programma en het volume benoemd. Ook worden de bandbreedtes voor de afstanden t.o.v. de omliggende gebouwen (woningbouw, UB, BG5) benoemd, omdat deze heel belangrijk zijn om de openbare ruimtes goed te definiëren.
- Op de begane grond komt een functie met uitstraling. Er komt een volume van circa 1.400 m² bvo, maar door de opzet met een contour is het volume van BG3 daarmee nog "kneedbaar".
- Een goede verbinding tussen het monument van BG3 en het nieuwe volume is voor de UvA essentieel om het gebouw functioneel te maken en als één gebouw te kunnen gebruiken.
- Een goede doorgang (poort) in/onder gebouw om terrein tussen BG3 en BG5 te bereiken.

Procesmatig wordt voor BG3 het volgende voorgesteld:
- Het ontwerpproces zal maatwerk zijn waarbij in goed overleg met architect, UvA, gemeente en bewoners gekeken moet worden naar de rooilijnen en hoogte van het gebouw.
- Het voorstel is dit in de vorm van een prijsvraag te doen met een aantal kwalitatieve architecten (met stedenbouwkundige kwaliteiten) en de inzendingen te laten beoordelen door een beoordelingscommissie samengesteld uit verschillende belanghebbenden in het gebied (UvA, gemeente en bewoners), onder leiding van een (onafhankelijk) extern voorzitter (bijvoorbeeld rijksbouwmeester). Op deze manier krijgen de bewoners een plek in het proces dat recht doet aan hun belangen in de leefomgeving, een kwalitatief bewonersplein en mooi gebouw om op uit te kijken en een gebouw dat door UvA goed is te gebruiken.